ISSN 2319 - 359X

AN INTERNATIONAL MULTIDISCIPLINARY HALF YEARLY RESEARCH JOURNAL

IDEAL

Volume - X Issue - I September - February - 2021-22

English Part - III / Marathi Part - II

Peer Reviewed Refereed and UGC Listed Journal No. 47026

ज्ञान-विज्ञान विमुक्तये

IMPACT FACTOR / INDEXING
2019 - 6.601
www.sjifactor.com

❖ EDITOR ❖

Assit. Prof. Vinay Shankarrao Hatole
M.Sc (Math's), M.B.A. (Mkt), M.B.A (H.R),
M.Drama (Acting), M.Drama (Prod & Dirt), M.Ed.

❖ PUBLISHED BY ❖

Ajanta Prakashan
Aurangabad. (M.S.)

Adarsh Arts & Commerce College Desaiganj

PRINCIPAL
Adarsh Arts & Commerce College,
Desaiganj (Wadsa) Dist.- Gadchiroli

VOLUME - X, ISSUE - I - SEPTEMBER - FEBRUARY - 2021-22
IDEAL - ISSN - 2319 - 359X - IMPACT FACTOR - 6.601 (www.sjifactor.com)

CONTENTS OF MARATHI PART - II

अ.क्र.	लेख आणि लेखकाचे नाव	पृष्ठ क्र.
१	मराठी बालभारती इयत्ता आठवीच्या पाठ्यपुस्तकातील उपक्रमांचा अभ्यास **डॉ. बी. जी. खाडे**	१-६
२	अर्थशास्त्रीय संशोधन माहितीचे महत्त्व, विश्लेषण आणि आव्हाने **डॉ. अमोल गायकवाड** **दगडू तुकाराम भागडे**	७-११
३	संशोधनासाठी संदर्भ साधनांचे वर्गीकरण **प्रा. डी. पी. बागुल**	१२-१४
४	सामाजिक आशयाच्या चित्रपटातील भाषा-साहित्य-समाज यांची आंतरक्रिया **लक्ष्मीकांत साळूबा जाधव** **डॉ. मिलिंद आठवले**	१५-१८
५	भाषा साहित्य आणि समाजातील संशोधन **डॉ. ममता फुके**	१९-२२
६	सामाजिक शास्त्रातील संशोधन आराखडा - एक चिकित्सक अभ्यास **प्रा. डॉ. चव्हाण एम. एच.**	२३-२६
७	शाश्वत शेती आणि आधुनिक तंत्रज्ञान **डॉ. रूपाली एम. देवरे**	२७-३०
८	कोविड-१९ महामारीच्या काळातील सोशल मीडिया आणि सार्वजनिक सुरक्षा **सहा. प्रा. पवार सुशिलकुमार यशवंत**	३१-३६
९	ग्रंथालय समिती मार्फत ग्रंथालयाचा कारभार **श्री. राजू रामदास तुपे**	३७-४०
१०	शाश्वत कृषी व्यवसायातून ग्रामीण विकास **प्रा. डॉ. व्ही. जी. चव्हाण**	४१-४५
११	व्यवस्थापनातील संशोधन : मानवी संसाधन व्यवस्थापनातील संधी आणि आव्हाने **डॉ. विद्युल्लता हांडे** **प्रा. सविता कदम**	४६-५३
१२	कृषी क्षेत्रातील संशोधनाचा शाश्वत शेतीवर झालेला परिणाम अभ्यासणे **डॉ. एस. पी. उगले** **कुशारे संगिता सुदाम**	५४-६२

Adarsh Arts & Commerce College Desaiganj
PRINCIPAL
Adarsh Arts & Commerce College,
Desaiganj (Wadsa) Dist.- Gadchiroli

१०. शाश्वत कृषी व्यवसायातून ग्रामीण विकास

प्रा. डॉ. व्ही. जी. चव्हाण
आदर्श कला व वाणिज्य महाविद्यालय, देसाईगंज जि. गडचिरोली.

प्रस्तावना

प्राचीन काळापासून भारतीय लोकांचा मुख्य व्यवसाय म्हणून शेतीकडे बघीतले जातो. त्यामुळे भारत हा शेतीप्रधान देश म्हणून ओळखला जातो. भारत देशाची अर्थव्यवस्था कृषिप्रधान आहे. आजही ग्रामीण भारतातील 69 टक्के लोक शेती व्यवसाय करून आपली उपजिवीका भागवितात. म्हणून भारताचा आर्थिक विकास शेती व्यवसायावर अवलंबून आहे. त्यामुळे भारत ही खेडयाची भूमी म्हणून ओळखली जाते. भारतात सुमारे सात लाखापेक्षा जास्त खेडे (ग्रामीण समाज)शेती व्यवसायांशी संबंधित आहे.

शेतीव्यवसायाला शाश्वत शेतीव्यस्था पुरक आहे. उदा. जैवन्तंत्रज्ञान शेती ही शाश्वत शेती पध्दती असून निसर्गातील विविध तत्वावर आधारीत आहे. या शेतीत महागडया व घातक रासायनिक द्रव्याला टाळून नैसर्गिक साधनसामग्रीचे संवर्धन, पर्यावरणाचे संरक्षण व मानवी आरोग्याला सुरक्षितता यासाठी दिर्घकालीन नियोजनाचा समावेश करावा. यासोबत पशूपालन, दुग्धव्यवसाय, कुक्कूटपालन यासारखे लघू व्यवसाय सुध्दा करता येईल. त्यातून शेतीव्यवसाय भारतीय अर्थव्यवस्थेचा सर्वात महत्वाचा क्षेत्र मानला जाईल. कृषीव्यवसाय भारतीय अर्थव्यवस्थेचा अतिमहत्वाचा कणा समजला जातो. कारण देशाचा आर्थिक विकास बहुतांश शेती व्यवसायावर अवलंबून असतो. जर ग्रामीण कृषीव्यवस्था शाश्वत शेतीच्या दिशेकडे वाटचाल करेल तर ग्रामीण समाजाचा विकास अपेक्षित आहे.

भारतीय समाजात शेतजमीनीची विपूलता आहे असे म्हटले जाते. पण जमीनीचा वापर वेगवेगळया उद्योगासाठी केला जातो. देशात एकूण 32.44 कोटी हेक्टर जमीनीचे मापन झालेले आहे. याचाच अर्थ केवळ 92. 07 टक्के जमीनीचे मापन झाले असल्याचे दिसून येते. केवळ जमीनीचा आकार मोठा असून चालत नाही. त्यापैकी प्रत्यक्ष लागवडीखाली किती शेतजमीन आहे. ही बाब अतिश्य महत्वाची असते. भारतातील भूमी लक्षात घेवून त्याची काही वर्गीकरण करण्यात आलेले आहे. बिगर लागवडी खालील जमीन, चराऊ पडित जमीन आणि लागवडी खालील शेतजमीन भारतात एकूण भौगोलिक क्षेत्राच्या सुमारे 23 टक्के क्षेत्र वनाखाली म्हणजे वन जमीन आहे. सुमारे 13 टक्के क्षेत्र बिगर लागवडी खाली आणि सुमारे 46 टक्के जमीनीचे क्षेत्र लागवडी असल्याचे दिसून येते.

देशातील पंजाब, हरियाणा या राज्यात सर्वाधिक लागवडीचे क्षेत्र आहेत. पश्चिम बंगाल, महाराष्ट्र, उत्तर प्रदेश, कर्नाटक, केरळ, गुजरात या राज्यात सरासरी पेक्षा क्षेत्र लागवडी खाली असून सिक्कीम, मेघालय, मनिपूर, जम्मू कश्मीर, हिमाचल प्रदेश या राज्यातील डोंगराळ भागातील लागवडीचे क्षेत्र कमी आहे. यापैकी 70 टक्के क्षेत्र अन्नधान्य पिकविण्यासाठी आहे. म्हणून भारत देशाचा विकास शेती व्यवसायावर अवलंबून आहे. यामुळेच राष्ट्रपिता महात्मा गांधीजींनी "शेती हा भारताचा आत्मा आहे जो पर्यंत खेडयाचा विकास होत नाही तो पर्यंत देशाचा विकास

Adarsh Arts & Commerce College Desaiganj
PRINCIPAL
Adarsh Arts & Commerce College,
Desaiganj (Wadsa) Dist.- Gadchiroli